

МИСТЕЦЬКА ОСВІТА

DOI <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-4-17>

УДК 378.6.091.214:7

ORCID ID: 0000-0001-7771-4309

ORCID ID: 0009-0002-6673-7323

ORCID ID: 0000-0001-8198-8388

Андрій Яланський

професор кафедри живопису та композиції

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

andriy.yalanskiy@naoma.edu.ua

Володимир Харченко

доцент кафедри графічного дизайну

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

volodymyr.kharchenko@naoma.edu.ua

Ярослав Логінський

кандидат мистецтвознавства

доцент кафедри живопису та композиції

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

yaroslav.lohinskiy@naoma.edu.ua

УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД АКРЕДИТАЦІЇ ОСВІТНЬО-ТВОРЧИХ ПРОГРАМ ДОКТОРА МИСТЕЦТВА: ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ *ARTISTIC RESEARCH*

Анотація. *Мета статті* – дослідити становлення мистецьких досліджень в Україні в контексті акредитації освітньо-творчих програм третього рівня вищої освіти та їхньої інтеграції у європейський освітньо-дослідницький простір. Завдання дослідження полягають у виявленні нормативних та інституційних передумов запровадження програм доктора мистецтва, аналізі першого досвіду акредитації програми «Образотворче та візуальне мистецтво» у НАОМА, з'ясуванні специфіки візуальних мистецтв порівняно з виконавськими, а також у зіставленні українських практик із міжнародними моделями artistic research. У статті розглянуто ключові етапи розвитку докторських програм у сфері візуальних мистецтв, зокрема перший досвід акредитації програми «Образотворче та візуальне мистецтво» у НАОМА за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», у порівнянні з практиками провідних європейських інституцій (Royal College of Art, Aalto University, Akademie der Bildenden Künste). Особливу увагу приділено аналізу співвідношення творчої та наукової складових у мистецьких дослідженнях та способів їхнього академічного визнання. **Методи дослідження.** Використано поєднання порівняльного та нормативно-правового аналізу, матеріали самоаналізів, експертних висновків НАЗЯВО та кейсів мистецьких проєктів здобувачів. Міждисциплінарний підхід дав змогу співвіднести українські практики у сфері візуальних мистецтв із міжнародними моделями artistic research. **Результати.** Проаналізовано основні виклики акредитації мистецьких програм у сфері візуальних мистецтв: відсутність затвердженого стандарту для спеціальності 023 (за наявності стандарту для 025), невизначеність статусу творчих результатів та потребу узгодження наукової й художньої складових. Вперше систематизовано специфіку українських мистецьких програм третього рівня у контексті європейських підходів до artistic research. Розглянуто перші захисти докторів мистецтва у НАОМА як прецедент у національній системі вищої освіти. **Висновки.** Мистецькі дослідження у сфері візуальних мистецтв в Україні формуються як новий академічний напрям, що відображає глобальні тенденції artistic research і водночас втілює локальні акценти. Їхня акредитація свідчить про пошук балансу між науковою та творчою складовими освітньо-творчих програм третього рівня, а також про становлення української моделі, здатної інтегруватися в європейський освітній простір. Визначено перспективні напрями подальшого розвитку, зокрема – уточнення критеріїв оцінювання та закріплення статусу творчих результатів, які прирівнюються до наукових здобутків.

Ключові слова: мистецькі дослідження, візуальні мистецтва, акредитація, доктор мистецтва, artistic research, НАОМА, вища освіта, європейська інтеграція.

Andriy Yalanskyi

*Professor at the Department of Painting and Composition
National Academy of Fine Arts and Architecture
andriy.yalanskyi@naoma.edu.ua*

Volodymyr Kharchenko

*Associate Professor at the Department of Graphic Design
National Academy of Fine Arts and Architecture
volodymyr.kharchenko@naoma.edu.ua*

Yaroslav Lohinskyi

*PhD in Art Studies
Associate Professor at the Department of Painting and Composition,
National Academy of Fine Arts and Architecture
yaroslav.lohinskyi@naoma.edu.ua*

UKRAINIAN EXPERIENCE IN THE ACCREDITATION OF EDUCATIONAL AND CREATIVE DOCTOR OF ARTS PROGRAMS: PROSPECTS FOR THE FURTHER DEVELOPMENT OF ARTISTIC RESEARCH

Abstract. The aim of the article is to explore the development of artistic research in Ukraine in the context of the accreditation of third-cycle educational and creative programmes and their integration into the European educational and research space.

The objectives of the study are to identify the normative and institutional preconditions for launching Doctor of Arts programmes, to analyse the first experience of accrediting the “Fine and Visual Arts” programme at the National Academy of Fine Arts and Architecture (NAFAA), to determine the specific features of visual arts in comparison with performing arts, and to correlate Ukrainian practices with international models of artistic research. The article examines the key stages in the development of doctoral programmes in the field of visual arts, focusing on the first accreditation of the “Fine and Visual Arts” programme at NAFAA (specialty 023 “Fine Arts, Decorative Arts, Restoration”) in comparison with practices of leading European institutions (Royal College of Art, Aalto University, Akademie der Bildenden Künste). Special attention is paid to analysing the balance between the creative and scholarly components of artistic research and the ways of their academic recognition. **Methods.** The study employs a combination of comparative and regulatory analysis, using materials from self-evaluation reports, NAQA expert conclusions, and case studies of artistic projects by doctoral candidates. An interdisciplinary approach made it possible to relate Ukrainian practices in the field of visual arts to international models of artistic research. **Results.** The article analyses the main challenges in accrediting artistic programmes in the visual arts: the absence of an approved national standard for specialty 023 (while one exists for 025 “Musical Art”), the uncertainty of the status of creative outcomes, and the need to align scientific and artistic components. For the first time, the specific features of Ukrainian third-cycle artistic programmes are systematised in the context of European approaches to artistic research. The first doctoral defences at NAFAA are presented as a precedent within the national higher education system. **Conclusions.** Artistic research in the field of visual arts in Ukraine is emerging as a new academic domain that reflects global trends in artistic research while incorporating local perspectives. Its accreditation demonstrates an ongoing search for balance between the scientific and creative components of third-cycle educational and creative programmes and the formation of a Ukrainian model capable of integration into the European educational space. Prospective directions for further development include refining assessment criteria and affirming the status of creative outcomes as equivalent to scholarly achievements.

Key words: artistic research, visual arts, accreditation, Doctor of Arts, NAFAA, higher education, European integration.

Постановка проблеми. Мистецькі дослідження в Україні на третьому освітньо-творчому рівні у сфері візуальних мистецтв перебувають у процесі інституційного становлення й водночас стикаються з низкою нормативних та методологічних викликів. Відсутність затвердженого стандарту для спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» зумовлює розрив між природою творчого

процесу та формальними критеріями акредитації. Унаслідок цього практична й художня складова, що становить сутність мистецької діяльності, нерідко залишається поза увагою акредитаційних процедур, які зосереджуються передусім на наукових вимогах. Такий дисбаланс актуалізує потребу у виробленні цілісної концепції акредитації мистецьких досліджень, здатної забезпечити рівноправність творчих і наукових результатів.

Особливої значущості це набуває в контексті європейської інтеграції, де *artistic research* уже має усталені форми, нормативні орієнтири та академічне визнання (Florence Principles [1], документи ELIA [2; 3]).

Актуальність дослідження. Актуальність вивчення процесу становлення освітньо-творчих програм третього рівня у сфері візуальних мистецтв в Україні зумовлена необхідністю осмислення нормативних, історико-культурних і методологічних засад формування цього напрямку. Дослідження дозволяє простежити, як українські програми адаптуються до європейських стандартів, і водночас виявити особливості національної моделі, що поєднує академічну традицію з інноваційними підходами до художньої практики. Важливим чинником є перші захисти докторів мистецтва у НАОМА, які створили прецедент визнання творчих результатів у статусі академічного здобутку та засвідчили можливість реалізації програм цього рівня навіть за відсутності затвердженого стандарту. Саме досвід НАОМА, наразі єдиної акредитованої програми візуального мистецтва в Україні, набуває репрезентативного значення для подальшого розвитку галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика акредитації освітньо-творчих програм у сучасному українському академічному дискурсі розроблена фрагментарно. У працях Н. Дем'яненко та колективу авторів проаналізовано принципи академічної автономії закладів вищої освіти [4]; А. Татарнікова висвітлює сучасні освітні підходи у мистецькій сфері [5]; Л. Райчева досліджує правові засади автономії університетів [6]; Н. Вавіліна розглядає питання підготовки мистецьких і наукових кадрів [7]. Важливим нормативним підґрунтям є Закон України «Про вищу освіту» [8], який створює правові передумови для розроблення нових мистецьких програм.

Серед новітніх українських праць варто виокремити колективну монографію О. Безгіна, І. Кузнецової, О. Успенської, Є. Нищука та О. Коники [9], у якій простежено етапи становлення третього рівня освіти у мистецькій сфері. У публікаціях О. Безгіна та О. Успенської [10] розглянуто питання методичного забезпечення програм, а у статті О. Безгіна [11] подано адаптацію Florence Principles – ключового документа європейського простору *artistic research*. Праця Н. Романенкової [12] присвячена аналізу закордонних моделей акредитації. Усі ці дослідження формують важливу базу для подальших теоретичних

узагальнень, однак у контексті візуальних мистецтв системних розвідок поки що бракує.

Міжнародний науковий дискурс, представлений працями Г. Боргдорффа [13], М. Ганнулі, Й. Суоранти та Т. Вадена [14], Е. Барретт і Б. Болт [15], Р. Нельсона [16], О. Чепмена і К. Сочук [17], Г. Сміта та Р. Діна [18], Л. Кенді та Е. Едмондс [19], демонструє різноманіття методологічних моделей *artistic research* і концептуальну рівноправність художнього та наукового знання. Саме ці підходи визначають теоретико-методологічний горизонт, у межах якого осмислюється український досвід. Отже, наявні дослідження формують лише початковий контур дискурсу щодо мистецьких докторських програм, тоді як системне вивчення їхньої специфіки в контексті візуальних мистецтв залишається недостатньо розробленим.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз становлення та акредитації освітньо-творчих програм третього рівня у сфері візуальних мистецтв в Україні на прикладі програми «Образотворче та візуальне мистецтво» у НАОМА – першого акредитованого українського кейсу. Дослідження спрямоване на виявлення ключових викликів акредитації, порівняння українського та європейського досвіду, визначення співвідношення творчої та наукової складових у мистецьких дослідженнях, а також окреслення перспектив розвитку української моделі в контексті європейської інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Трансформації інституційних практик вищої освіти в Україні безпосередньо впливають на формування нових моделей мистецьких досліджень. У сучасних умовах ці зміни посилюються воєнними обставинами, інтеграційними процесами з Європейським Союзом та внутрішньою модернізацією освітньо-наукової політики. Мистецтво, як невід'ємна частина суспільного життя, у кризові періоди стає не лише комунікаційним медіумом, а й інструментом продукування знання. Саме тому постає питання: якою має бути інституційна форма визнання художньої практики як дослідницького результату на третьому рівні вищої освіти та як забезпечити її акредитацію без втрати творчої автономії?

У центрі дискусії – діалектика між науковим складником та творчим. Традиційна модель акредитації базується на бібліометричних показниках і рецензованих публікаціях, що відповідає логіці класичних PhD-програм. Проте у сфері мистецтва ключовим носієм знання часто стає практичний проєкт – серія робіт, виставка, перформативний або міжмедійний цикл, кураторська чи реставраційна

діяльність, техніко-технологічна апробація. Питання полягає не у протиставленні тексту та практики, а у методологічному узгодженні їхніх функцій: письмовий компонент не дублює практику, а концептуалізує її, описуючи дослідницьку стратегію, методи, контекст і результати. Баланс між творчим і теоретичним є основним критерієм якості *artistic research*, про що зазначають, зокрема, Г. Боргдорфф і Б. Болт [13; 15].

У європейських інституціях – таких як Royal College of Art, Aalto University, Akademie der Bildenden Künste Wien – сформовано модель «подвійного виходу», де практичний результат (*artistic output*) поєднується з письмовим компонентом (*written component*). Такий формат визнано мінімальним стандартом у системі *artistic research* відповідно до «Флорентійських принципів» (*The Florence Principles on the Doctorate in the Arts*, 2016) та рекомендацій мережі ELIA (*SHARE Handbook for Artistic Research Education*, 2013) [1; 2].

Знання в цьому контексті може бути інкорпорованим у художню дію, матеріал, експозицію або процес взаємодії з аудиторією. Для України актуальним є адаптаційне впровадження цих підходів у систему національної акредитації, де індикатори якості мають охоплювати публічну апробацію (виставки, бієнале, резиденції, фестивалі), експертне оцінювання художніх результатів (рецензії, каталоги, кураторські звіти), відповідність мети та методу дослідження, а також можливість трансферу практик у відкритому доступі (методичні рекомендації, цифрові архіви, протоколи). Специфіка української ситуації полягає в тому, що перші мистецькі докторські програми у сфері візуальних мистецтв було запущено без затверджених державних стандартів третього рівня (чинним є лише стандарт спеціальності 025 «Музичне мистецтво»). Це зумовило паралельне формування навчально-методичної бази (переліки компетентностей, результати навчання, система оцінювання, форми підсумкової атестації) та доказової системи акредитації, у межах якої обґрунтовується валідність художніх результатів як академічних досягнень.

Досвід програми «Образотворче та візуальне мистецтво» у НАОМА демонструє низку інституційних інновацій: інтеграцію виставкової та проєктної практики в навчальний процес; поєднання художнього результату та письмової рефлексії як обов'язкових компонентів захисту; залучення здобувачів до міжнародних резиденцій і виставок як форм апробації; розвиток інфраструктури для

роботи з новими технологіями. Ці елементи стали підґрунтям перших успішних захистів і створили прецедент для визнання практичного проєкту як дослідницького результату. Водночас інші українські програми перебувають на етапі становлення, що відкриває можливості для компаративного аналізу з європейськими моделями.

Одним із ключових питань є співвідношення понять «академічна публікація» та «публічна апробація». Якщо в природничих і гуманітарних науках апробація майже ототожнюється з текстовою публікацією, то в мистецтві вона має просторово-часовий та процесуальний характер: виставка, перформанс, лабораторна або майстернева демонстрація, діджитальна презентація. Відповідно, акредитаційні показники мають охоплювати гібридні форми підтвердження якості – рецензії кураторів і критиків, участь у журі професійних конкурсів, інституційні запрошення, співпрацю з музеями й архівами, участь у міжнародних резиденціях – а також документальні підтвердження (каталоги, відеофіксації, технічні карти, протоколи експериментів). У межах чинного законодавства України поняття «публічна апробація» потребує уточнення, оскільки наразі відсутнє нормативне визначення, співмірне з публікаційною активністю у PhD-програмах.

Методологічно мистецькі дослідження в Україні поступово переходять від описової моделі до проєктного мислення з чітко артикульованими дослідницькими питаннями: вплив матеріалу на естетику та етику художньої дії; роль виставкової архітекτονіки у формуванні смислів; трансформаційний потенціал технологій (AR/VR/3D, біоарт, алгоритмічні підходи); реконструкція історичної пам'яті через реставраційні практики; міжмедійний синтез рисунка, скульптури та медіа як засіб розширення когнітивних рамок. Таке зміщення до методологічно усвідомленого проєктування дозволяє розглядати художню практику як евристичний інструмент, здатний продукувати нове знання. Саме тому важливими стають описово-аналітичні протоколи (логбуки, картування процесів, технічні описи), які фіксують, як художня дія перетворюється на дослідницький акт.

Інституційний вимір *artistic research* охоплює матеріально-технічну базу, доступ до лабораторій і цифрових потужностей (3D-сканування, фрезерування, шовкодрук, аудіо- та відеостудії), бібліотечні ресурси та виставкову інфраструктуру. Саме інфраструктура забезпечує повторюваність

і масштабованість практик – ключові ознаки науковості у мистецькому дослідженні. Доцільним є закладання у програми третього рівня окремих проєктних треків із чіткими вимогами до публічної апробації: мінімальна кількість публічних показів, зовнішнє рецензування, міжнародна апробація (онлайн чи офлайн) та обов'язкове розміщення відкритих матеріалів у форматі open access (робочі відео, креслення, техкарти, набори даних).

Отже, досвід програми НАОМА засвідчує ефективність інтеграції художнього проєкту як дослідницького результату, впровадження міжнародних стандартів і створення першого українського прецеденту акредитації у візуальних мистецтвах. Водночас залишаються виклики – відсутність усталених державних стандартів, подвійне навантаження на гарантів і здобувачів, обмежені ресурси в умовах війни. Ці чинники визначають напрями подальшого вдосконалення системи мистецьких докторських програм в Україні.

Кейс-стаді (case study): перші захисти докторів мистецтва. У 2025 році в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури відбулися перші захисти творчих проєктів-дисертацій за освітньо-творчою програмою «Образотворче та візуальне мистецтво» за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Це стало унікальним прецедентом для української системи вищої освіти: вперше мистецькі дослідження у сфері візуального мистецтва було офіційно визнано як академічний результат. Захисти відбулися у серпні 2025 року, а матеріали розміщено у відкритому репозитарії НАОМА. Наразі в Україні функціонують лише дві подібні програми – в НАОМА та у Львівській національній академії мистецтв, проте результати (завершені захисти й акредитація) поки що продемонстровано лише в НАОМА.

Три захисти репрезентували ключові напрями artistic research:

1. *Реставраційно-музейний напрям* – С. Мостовий, «Реставрація та дослідження пам'яток металу IX–XVII століття з колекції Національного заповідника “Софія Київська”». У роботі поєднано реставраційну практику з науковим аналізом та вироблено концепцію мінімального втручання як етики збереження; результати апробовано у виставкових і наукових форматах [20].

2. *Цифрово-інноваційний напрям* – С. Щербаков, «Скульптура в сучасних комунікаційних просторах: принципи використання технологій доповненої реальності та 3D-моделювання».

Дослідження зосереджене на AR/VR-технологіях як нових модусах взаємодії з глядачем; практичні результати презентовано у публічному просторі та наукових виданнях [21].

3. *Міжмедійний синтез* – Д. Фрончко, «Синтез рисунка та скульптури на основі дослідження творчості європейських митців другої половини XX – початку XXI століття». Проєкт поєднав історико-культурний аналіз і практичні експерименти, зокрема виставкові проєкти, де рисунки й скульптури утворювали єдиний художній простір [22].

Разом ці напрями репрезентують три основні вектори розвитку українських мистецьких досліджень у візуальних мистецтвах – матеріально-реставраційний, технологічно-інноваційний і міжмедійно-концептуальний. Вони демонструють, що українська модель докторських програм здатна інтегрувати художню практику й наукову рефлексію на рівних засадах, формуючи новий тип академічного знання.

Важливими критеріями оцінювання мистецьких досліджень у межах докторських програм є:

- релевантність – відповідність художнього результату дослідницькому питанню;
- новизна – внесок у метод, технологію чи практику;
- верифікованість – наявність докладної документації процесів;
- публічність – різні форми зовнішньої апробації, зокрема міжнародної;
- етичність – коректне поводження з культурною спадщиною, даними, спільнотами та екологічними ресурсами;
- трансферність – можливість застосування або розвитку напрацьованих методів іншими дослідниками чи інституціями.

Ці критерії закладені у внутрішніх документах програми НАОМА та використовуються в акредитаційних матеріалах як орієнтири оцінювання мистецьких результатів.

У межах українського поля особливого значення набуває правова та етична рамка мистецьких досліджень: авторське право, статус співавторства у міждисциплінарних командах, режими використання зображень, робота з чутливими матеріалами, відповідальність за публічну репрезентацію (зокрема в умовах війни), політика відкритого доступу до результатів. Закріплення цих норм у локальних положеннях ЗВО – зокрема в «Положенні про академічну доброчесність НАОМА» – забезпечує прозорість і підвищує довіру до мистецьких програм у національному та міжнародному контексті

[23]. Важливою є також педагогічна перспектива. Докторські програми з мистецтва мають забезпечувати системний супровід мистецького дослідження через індивідуальні та групові семінари, дослідницькі воркшопи, колоквиуми, тренінги з методології, академічного письма, публічної комунікації, підготовки виставкових і перформативних форматів, управління проєктами, фандрейзингу та цифрової грамотності.

Частину таких форматів – зокрема науково-творчі колоквиуми – вже апробовано у 2023–2025 роках у межах циклу «Науково-творчі дослідження у візуальних мистецтвах» [24]. Інтеграція резиденцій, стажувань, спільних проєктів із музеями, галереями, лабораторіями, IT-компаніями та креативними індустріями зміцнює зв'язок із практикою та розширює спектр апробації результатів.

Окремий пласт становить адміністративно-процедурний вимір. Для акредитації доцільно формувати прозору систему свідчень:

- карти відповідності результатів навчання й компетентностей;
- матриці оцінювання практичних і текстових компонентів;
- каталоги/портфоліо з фіксацією виставкових і перформативних подій;
- зовнішні листи-підтвердження (від інституцій, кураторів, журі);
- посилання на відкриті архіви, каталоги, репозитарії;
- плани індивідуального розвитку (IDP) і протоколи супервізії.

Упровадження цих інструментів у практику НАОМА продемонструвало ефективність і зрозумілість процедур для акредитаційних експертів НАЗЯВО, зменшило ризики суб'єктивізму та забезпечило доказову базу якості.

Серед мистецьких спеціальностей стандарт третього рівня затверджено лише для 025 «Музичне мистецтво», тоді як для 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та 026 «Сценічне мистецтво» чинними залишаються лише проєкти. Це створює додаткові виклики у сфері акредитації, але водночас надає українським закладам можливість формувати власні критерії, адаптуючи міжнародний досвід.

В умовах повномасштабної війни мистецькі дослідження набувають критичного суспільного виміру: робота з травмою та пам'яттю, естетика свідчення, документальні й партисипативні

форми, реставрація пошкоджених артефактів, цифрове музеєфікаційне протоколювання. Наприклад, окремі здобувачі НАОМА у 2023–2025 рр. реалізували проєкти з фіксації зруйнованих пам'яток і створення цифрових архівів [24]. Це не лише збагачує українську школу новим змістом, а й вимагає оновлених стандартів безпеки, відповідального збору та зберігання даних, розмежування публічних і закритих форматів, співпраці з державними й міжнародними інституціями. Саме в цьому воєнному досвіді Україна формує нові етичні та методологічні стандарти, яких ще не мають багато європейських країн.

Таким чином, українська модель мистецького докторіату формується як гібридна система, що поєднує:

- практикоцентричні результати з їхньою концептуальною рефлексією;
- гнучку інфраструктуру та відкриті протоколи;
- багатоканальну публічну апробацію й зовнішнє експертне оцінювання;
- прозорі адміністративні процедури та етичні норми.

Українська модель не прагне компромісу, а формує синтез, у якому творчий результат визнається рівноправним академічному. Акредитація в такій системі стає не бар'єром, а механізмом забезпечення якості та міжнародної комунікації.

Головні висновки і перспективи використання результатів дослідження. Проведена робота засвідчила, що становлення мистецьких досліджень в Україні відбувається в умовах нормативної невизначеності, зумовленої відсутністю затвердженого державного стандарту для спеціальностей 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та 026 «Сценічне мистецтво», тоді як чинним залишається лише стандарт для 025 «Музичне мистецтво» (2024).

Попри це, перші освітньо-творчі програми третього рівня – передусім у НАОМА – довели можливість збалансованого поєднання наукової та творчої складових у межах єдиного академічного простору. Порівняльний аналіз засвідчив, що мистецькі докторські програми в Україні нині розвиваються за двома провідними напрямками – сценічним (КНУТКиТ ім. І. Карпенка-Карого) та візуальним (НАОМА, ЛНАМ). З них лише програма НАОМА пройшла повну акредитацію та продемонструвала результати перших захистів, що визначає її унікальну роль у формуванні національної моделі *artistic research*.

На основі кейсу НАОМА встановлено, що українська модель не лише адаптує європейський досвід artistic research, а й продукує власні методологічні практики – реставраційно-музейні, цифрово-інноваційні, міжмедійні. Визначено, що ефективно поєднання творчого й наукового компонентів забезпечується завдяки:

- запровадженню чітких критеріїв оцінювання (релевантність, новизна, верифікованість, публічність, етичність, трансферність);
- фіксації процедур апробації та документації результатів;
- прозорим адміністративним механізмам акредитації.

Перспективи подальшого використання результатів дослідження полягають у деталізації критеріїв оцінювання мистецьких програм, розробленні індикаторів публічної апробації та відкритих протоколів документування, а також у створенні загальнонаціональних орієнтирів якості для програм третього рівня у візуальних мистецтвах. Запровадження цих підходів сприятиме інтеграції українських програм у європейський освітньо-дослідницький простір із збереженням локальної ідентичності та культурної

традиції. Практичне значення роботи полягає у виробленні методологічної бази для гарантів і здобувачів, яка вже використовується у процесах самооцінювання та акредитації. Розроблені принципи можуть стати підґрунтям для оновлення політики у сфері мистецької освіти, створення нових програм і підвищення міжнародної впізнаваності українського академічного мистецтва.

Стаття може бути корисною для мистецтвознавців, культурологів, педагогів, здобувачів третього рівня освіти та керівників програм, які шукають моделі інтеграції творчих результатів у систему академічного визнання на рівні європейських практик.

Подяка. Автори висловлюють вдячність Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти за конструктивні рекомендації, а також колегам і здобувачам, чия участь сприяла формуванню змісту дослідження. Окрема подяка рецензентам за уважне прочитання та зауваження, що допомогли уточнити аргументацію й удосконалити текст статті. В процесі підготовки використовувалися редакційні інструменти на основі штучного інтелекту, які виконували допоміжну функцію редагування й не впливали на зміст дослідження чи його наукові висновки.

Список використаних джерел

1. The Florence Principles on the Doctorate in the Arts / European League of Institutes of the Arts (ELIA) ; European Association for Architectural Education (EAAE). Florence, 2016. 12 с. URL: <https://www.eaae.be/wp-content/uploads/2017/04/eaae-the-florence-principles.pdf> (дата звернення: 10.10.2025).
2. SHARE Handbook for Artistic Research Education / Eds. Mick Wilson, Schelte van Ruiten. Amsterdam : ELIA, 2013. 336 с. URL: <https://elia-artschools.org/page/SHARE-Handbook-for-Artistic-Research-Education> (дата звернення: 10.10.2025).
3. Unislanding Artistic Research / European League of Institutes of the Arts (ELIA). Amsterdam, 2021. 40 с. URL: https://cdn.ymaws.com/elia-artschools.org/resource/resmgr/files/artistic_research_platform_meeting/unislanding_artistic_research.pdf (дата звернення: 10.10.2025).
4. Автономія та врядування у вищій освіті : монографія / Н. М. Дем'яненко, О. М. Слюсаренко, М. Ф. Степко та ін. Київ : Ін-т вищої освіти НАПН України, 2015. 192 с.
5. Татарнікова А. А. Технології арт-менеджменту та їх роль у модернізації професійної підготовки кадрів для сфери культури й мистецтва. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 6 (50). С. 381–388. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstreams/480f17ea-cad7-40ae-8549-918e0d5c52d8/download> (дата звернення: 10.09.2025).
6. Райчева Л., Нестерова К. Принцип автономії закладу вищої освіти: можливості, ризики та моделі реалізації. *Розвиток міста*. 2025. № 2 (06). С. 175–180. DOI: <https://doi.org/10.32782/city-development.2025.2-23>.
7. Вавіліна Н. І. Підготовка наукових кадрів як основа формування інтелектуального капіталу країни. *Наука, технології, інновації*. 2019. № 4 (12). С. 16–27. DOI: 10.35668/2520-6524-2019-4-03.
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII (зі змінами). *Офіційний портал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> (дата звернення: 10.09.2025).
9. Підготовка докторів мистецтва: атестаційні новації мистецької освіти в Україні : монографія / О. І. Безгін та ін. Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2024. 220 с.
10. Безгін О. І., Успенська О. Ю. Методичне забезпечення вітчизняного мистецько-освітнього простору: досвід підготовки докторів мистецтва. *Культурологічна думка*. 2022. № 22. С. 168–176. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-22-2022-168-176>.
11. Безгін О. І. Флорентійські принципи для підготовки доктора мистецтва. *Культурологічна думка*. 2019. № 18. С. 147–155. DOI: <https://doi.org/10.37627/2311-9489-18-2019-147-155>.
12. Романенкова Н. О. Акредитація освітніх програм: закордонний досвід. Матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (23 червня – 3 серпня 2025 року). Львів ; Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 64–67.
13. Borgdorff H. The Conflict of the Faculties: Perspectives on Artistic Research and Academia. Leiden : Leiden University Press, 2012. 336 p.

14. Hannula M., Suoranta J., Vadén T. *Artistic Research: Theories, Methods and Practices*. Gothenburg : Academy of Fine Arts, 2005. 180 p.
15. Barrett E., Bolt B. *Practice as Research: Approaches to Creative Arts Enquiry*. London : I. B. Tauris, 2007. 224 p.
16. Nelson R. *Practice as Research in the Arts: Principles, Protocols, Pedagogies, Resistances*. London : Palgrave Macmillan, 2013. 256 p.
17. Chapman O., Sawchuk K. Research-Creation: Intervention, Analysis and “Family Resemblances”. *Canadian Journal of Communication*. 2012. Vol. 37, No. 1. P. 5–26. DOI: <https://doi.org/10.22230/cjc.2012v37n1a2489>.
18. *Practice-Led Research, Research-Led Practice in the Creative Arts* / Smith H., Dean R. T. (eds.). Edinburgh : Edinburgh University Press, 2009. 304 p.
19. Candy L., Edmonds E. *The Routledge Companion to Research in the Arts*. London ; New York : Routledge, 2018. 320 p.
20. Мостовий С. Реставрація та дослідження пам'яток металу IX–XVII століть з колекції Національного заповідника «Софія Київська» : дис. ... д-ра мистецтва : 023 / Нац. акад. образотвор. мистецтва і архітектури. Київ, 2025. 162 с. URL: <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmloi/handle/123456789/935> (дата звернення: 16.09.2025).
21. Щербаков С. Скульптура в сучасних комунікаційних просторах: принципи використання технологій доповненої реальності та 3D-моделювання : дис. ... д-ра мистецтва : 023 / Нац. акад. образотвор. мистецтва і архітектури. Київ, 2025. 141 с. URL: <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmloi/handle/123456789/951> (дата звернення: 16.09.2025).
22. Фрончко Д. Синтез рисунка та скульптури на основі дослідження творчості європейських митців другої половини XX – початку XXI століття : дис. ... д-ра мистецтва : 023 / Нац. акад. образотвор. мистецтва і архітектури. Київ, 2025. 184 с. URL: <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmloi/handle/123456789/952> (дата звернення: 16.09.2025).
23. Положення про академічну доброчесність Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури / Затверджено рішенням Вченої ради НАОМА. Київ : НАОМА, 2023. 18 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/14W7is3dBQDJ8grwfQG7lRi6vDmGqcFLy/view> (дата звернення: 10.10.2025).
24. Науково-творчі дослідження у візуальних мистецтвах : матеріали досліджень здобувачів третього рівня вищої освіти НАОМА (2023–2025 рр.). Київ : Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, 2025. 52 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1N26MTDEI0B6oRLwY8nSY11JALoiux_e7/view (дата звернення: 10.10.2025).

References

1. The Florence Principles on the Doctorate in the Arts. (2016). European League of Institutes of the Arts (ELIA); European Association for Architectural Education (EAAE). Retrieved from https://www.eaae.be/wp-content/uploads/2017/04/eaae_the-florence-principles.pdf [in English].
2. Wilson, M., & van Ruiten, S. (Eds.). (2013). *SHARE Handbook for Artistic Research Education*. ELIA. Retrieved from <https://elia-artschools.org/page/SHARE-Handbook-for-Artistic-Research-Education> [in English].
3. Unislanding Artistic Research. (2021). European League of Institutes of the Arts (ELIA). Retrieved from https://cdn.ymaws.com/elia-artschools.org/resource/resmgr/files/artistic_research_platform_meeting/unislanding_artistic_research.pdf [in English].
4. Demianenko, N. M., Sliusarenko, O. M., Stepko, M. F., & Shevchenko, L. S. (2015). *Avtonomiia ta vriaduvannia u vyshchii osviti* [Autonomy and Governance in Higher Education] [Monograph]. Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
5. Tatarnikova, A. A. (2015). *Tekhnolohii art-menedzhmentu ta yikh rol u modernizatsii profesiinoi pidhotovky kadriv dlia sfery kultury y mystetstva* [Art Management Technologies and Their Role in the Modernization of Professional Training for the Cultural and Art Sphere]. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 6(50), 381–388. Retrieved from <https://repository.sspu.edu.ua/bitstreams/480f17ea-cad7-40ae-8549-918e0d5c52d8/download> [in Ukrainian].
6. Raicheva, L., & Nesterova, K. (2025). *Pryntsyp avtonomii zakladu vyshchoi osvity: mozhlyvosti, ryzyky ta modeli realizatsii* [The Principle of Autonomy of Higher Education Institutions: Opportunities, Risks, and Implementation Models]. *City Development*, 2(06), 175–180. <https://doi.org/10.32782/city-development.2025.2-23> [in Ukrainian].
7. Vavilina, N. I. (2019). *Pidhotovka naukovykh kadriv yak osnova formuvannia intelektualnoho kapitalu krainy* [Training of Scientific Personnel as a Basis for the Formation of the Country's Intellectual Capital]. *Science, Technologies, Innovations*, 4(12), 16–27. <https://doi.org/10.35668/2520-6524-2019-4-03> [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine. (2014, July 1). *Pro vyshchu osvitu* [On Higher Education] (Law of Ukraine No. 1556-VII, as amended). Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> [in Ukrainian].
9. Bezgin, O. I., Kuznietsova, I. V., Uspenska, O. Yu., Nyshchuk, Ye. M., & Konyk, O. Ya. (2024). *Pidhotovka doktoriv mystetstva: atestatsiini novatsii mystetskoï osvity v Ukraini* [Training of Doctors of Arts: Certification Innovations in Art Education in Ukraine] [Monograph]. Institute for Cultural Research of the National Academy of Arts of Ukraine [in Ukrainian].
10. Bezgin, O. I., & Uspenska, O. Yu. (2022). *Metodychne zabezpechennia vitchyznianoho mystetsko-osvitnoho prostoru: dosvid pidhotovky doktoriv mystetstva* [Methodological Support of the National

Art-Educational Space: Experience in Training Doctors of Arts]. *Culturological Thought*, 22, 168–176. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-22-2022-168-176> [in Ukrainian].

11. Bezgin, O. I. (2019). Florentiiski pryntsyipy dlia pidhotovky doktora mystetstva [The Florence Principles for the Training of Doctors of Arts]. *Culturological Thought*, 18, 147–155. <https://doi.org/10.37627/2311-9489-18-2019-147-155> [in Ukrainian].

12. Romanenkova, N. O. (2025). Akredytatsiia osvitynykh prohram: zakordonnyi dosvid [Accreditation of Educational Programmes: International Experience]. In *Proceedings of the All-Ukrainian Scientific and Pedagogical Advanced Training (June 23 – August 3, 2025)* (pp. 64–67). Liha-Pres [in Ukrainian].

13. Borgdorff, H. (2012). *The Conflict of the Faculties: Perspectives on Artistic Research and Academia*. Leiden University Press [in English].

14. Hannula, M., Suoranta, J., & Vadén, T. (2005). *Artistic Research: Theories, Methods and Practices*. Academy of Fine Arts [in English].

15. Barrett, E., & Bolt, B. (Eds.). (2007). *Practice as Research: Approaches to Creative Arts Enquiry*. I. B. Tauris [in English].

16. Nelson, R. (2013). *Practice as Research in the Arts: Principles, Protocols, Pedagogies, Resistances*. Palgrave Macmillan [in English].

17. Chapman, O., & Sawchuk, K. (2012). Research-Creation: Intervention, Analysis and “Family Resemblances.” *Canadian Journal of Communication*, 37(1), 5–26. <https://doi.org/10.22230/cjc.2012v37n1a2489> [in English].

18. Smith, H., & Dean, R. T. (Eds.). (2009). *Practice-Led Research, Research-Led Practice in the Creative Arts*. Edinburgh University Press [in English].

19. Candy, L., & Edmonds, E. (2018). *The Routledge Companion to Research in the Arts*. Routledge [in English].

20. Mostovyi, S. (2025). Restavratsiia ta doslidzhennia pamiatok metalu IX–XVII stolit z kolektsii Natsionalnoho zapovidnyka “Sofiia Kyivska” [Restoration and Research of Metal Monuments of the 9th–17th Centuries from the Collection of the National Reserve “Saint Sophia of Kyiv”] [Doctoral dissertation, National Academy of Fine Arts and Architecture]. <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmlui/handle/123456789/935> [in Ukrainian].

21. Shcherbakov, S. (2025). Skulptura v suchasnykh komunikatsiinykh prostorakh: pryntsyipy vykorystannia tekhnolohii dopovnenoi realnosti ta 3D-modeliuvannia [Sculpture in Modern Communication Spaces: Principles of Using Augmented Reality and 3D Modeling Technologies] [Doctoral dissertation, National Academy of Fine Arts and Architecture]. <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmlui/handle/123456789/951> [in Ukrainian].

22. Fronchko, D. (2025). Syntez rysunka ta skulptury na osnovi doslidzhennia tvorchosti yevropeiskykh myttsiv druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia [Synthesis of Drawing and Sculpture Based on the Study of the Work of European Artists of the Late 20th – Early 21st Century] [Doctoral dissertation, National Academy of Fine Arts and Architecture]. Retrieved from <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmlui/handle/123456789/952> [in Ukrainian].

23. National Academy of Fine Arts and Architecture. (2023). Polozhennia pro akademichnu dobrochesnist Natsionalnoi akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury [Regulations on Academic Integrity of the National Academy of Fine Arts and Architecture (NAOMA)]. NAOMA. Retrieved from <https://drive.google.com/file/d/14W7is3dBQDJ8grwfQG7IRi6vDmGqcFLy/view> [in Ukrainian].

24. National Academy of Fine Arts and Architecture. (2025). Naukovo-tvorchi doslidzhennia u vizualnykh mystetstvakh: materialy doslidzhen zdobuvachiv tretoho rivnia vyshchoi osvity NAOMA (2023–2025 rr.) [Scientific and Artistic Research in the Visual Arts: Research Materials of Doctoral Candidates of NAOMA (2023–2025)]. Retrieved from https://drive.google.com/file/d/1N26MTDEI0B6oRLwY8nSY11JALoiux_e7/view [in Ukrainian].

Подано до редакції 17.09.2025

Статтю прийнято 24.10.2025

Опубліковано 31.10.2025